

trov, at i alle Tilfælde Tiden ikke er hensigtsmæssig — den er tværtimod det modsatte —, har jeg i det hele ogaa en stor Tvivl, om man paa den Maade kan hjælpe paa de Forhold, man har tænkt sig at ville hjælpe paa, og som vi alle kunne være enige om ere uheldige. Og hvad der staar mig aldeles klart, er dette, at det egentlig ikke fornuftigvis kan sættes i Forbindelse med den Sag, der her er Tale om, nemlig Salg af Præstegaardsjorder. Og det af to Grunde. For det første den, som blev omtalt af den ærede Minister, at de Ofre, man havde tænkt sig at kunne bringe, hvis Foranstaltning overhovedet maatte erfindes for at være ønskelig, fornuftigvis ikke maa ydes af saadanne separate Dele som disse Midler, der have været henlagte til særskilte Øjemed, men maa ydes enten af Kommunen eller af Staten eller af bægge i Forening, kort sagt, af hele Samfundet. Det er den ene Grund, at der i og for sig ikke er nogen Grund til at sætte denne Sag i Forbindelse med denne Lov. Men der er ogsaa en anden Grund. Vi vide jo allesammen, at disse Præstegaardsjorder ingenlunde ere ligelig fordelte i de forskellige Kommuner og i de forskellige Dele af Landet. Der er mange Kommuner, hvor der ingen Præstegaard er, og ingen har været, og der er andre, hvor Præstegaardsjorden er solgt, og hvor der altsaa aldeles intet bliver at udstykke. Der er andre Kommuner, hvor der er mindre Dele af Præstegaardsjorden, som paa denne Maade kunde anvendes, hvor der endnu findes nogen Jord at udstykke, og endelig er der Kommuner, hvor der er meget betydelige Præstegaardsavlinger tilbage. Thi af de Amlinger, som ikke ere solgte, er der ikke ganske saa, som netop ere de største, fordi disse have været lettest at faa bortforpagtede. I saadanne Kommuner vilde der blive en aldeles urimelig Mængde Jord, som nu skal have denne Anvendelse, medens der er mange andre Kommuner, baade Nabokommuner og andre, hvor der ikke vilde være det ringeste. Det er aabenbart, at den Fordeling, som herved vilde finde Sted, vilde blive i højeste Grad uheldig.

Om Gennemsnitsprisen, 4,000 Kr. pr. Td. Hartkorn, skal jeg ikke udtale mig videre. Det er klart, at paa enkelte Steder vil den være nogenlunde passende, paa andre Steder vil den være meget for ringe, naar man overhovedet vil have, at Jorden virkelig skal betales. I det hele at give visse almindelige Regler om denne Salgspris forekommer mig at være lidet hensigtsmæssigt. Jeg vil ogsaa nævne et andet Punkt. Jeg ved ikke rettere, end at der i de senere Aaringer —

det vil sige i den sidste Snes Aar, siden der har været alvorlig Tale om denne Sag — er blevet bortsolgt mange Præstegaardsjorder. Jeg ved ikke, at Ministeriet til nogen Tid har stillet sig anderledes, end det overhovedet altid har stillet sig — om jeg maa bruge det Udtryk — velvillig over for Præsternes Lust til at stille sig af med den Jord, som de fornuftigvis ikke mere kunne drive. Og jeg tvivler ingenlunde paa, at der, om der end maaste i Øjeblikket paa Grund af særegne Forhold paa Markedet med Hensyn til Landejendomme kan være mindre Liv i dette Forhold, baade fra de vedkommende Embedsmænds Side og fra Ministeriets Side vil være en Tendens til Stede til at søge at blive af med disse Jorder, naar Forholdene i det hele ere af en saadan Art, at Salg fornuftigvis bør finde Sted. Jeg tvivler heller ikke paa — jeg ved i alt Fald ikke andet — at man altid har været villig til at afhænde disse Jorder i Parceller, dels saaledes, at man har været villig til, naar der var Smaalodder, der laa for sig selv, at sælge dem særskilt, dels saaledes, hvor større Lodder have været optraabte, at man har søgt at faa dem solgte alternativt i Smaalodder og i samlet Brug, og at man ingenlunde i saa Henseende har stillet sig anderledes end høist velvillig over for Salget af Præstegaardsjorder til mindre Brug. Men det er aabenbart, at der i og for sig ingen Grund er til at sælge i mindre Lodder, naar der ingen Brug er for de mindre Lodder paa det Sted. Naar der ingen Køber er til antagelig Pris til de smaa Lodder, medens der er en Køber til antagelig Pris til de større Lodder, er det noksom Bevis paa, at Forholdet ikke er af den Art, at det i og for sig kan siges at være ønskeligt at fremskaffe en Ordning, som da vil være unaturlig. Jeg tror nu ogsaa, naar jeg skal være ærlig, at man, naar man vil se paa de statistiske Oplysninger med Hensyn til Jordejendommernes Fordeling, hvilke Oplysninger jo komme til Stede med visse Mellemrum, saa vil se, at der færdelig ingen Mangel er paa Fordeling af Ejendommene her i Landet. Man vil se, hvorledes der stadig er absolut Nedgang i Ejendommernes Størrelse, og hvorledes der er Tilvækst af Huslodder, og da navnlig af Huse med større Jordlodder. Bevægelsen er altsaa til Stede. Hvad særlig Præstegaardsjorderne angaar, gøres der vist alt, i alle Tilfælde kan man opfordre Ministeren til at gøre alt, hvad der kan gøres — det skal jeg gerne være med til — for paa fornuftig Maade at anvende disse Jordlodder, hvor der er naturlig Lejlighed dertil, til at fremskaffe saadanne mindre Jordejendomme. Men jeg ser ingen Grund